

[Politikai mémek a közösségi médiában]

MIKLÓS ANITA

**Mesterképzős hallgató, Újságírás és digitális média tanszék, BBTE –
MA-student, JDMI, BBU**

E-mail: anitamiklos2@gmail.com

Abstract (Political memes in the social media)

Internet memes undeniably have become indispensable elements of the online space and hold the power of influence upon users. We must see that memes are not just simple contemporary, peer-to-peer jokes anymore, instead, they have a surprisingly strong effect on netizens by creating a link to the word of politics. The paper aims to analyse three completely different (political) cultures and user behaviours through the most popular memes related to Donald Trump, Theresa May, and Viorica Dăncilă and tries to find the reason they gained such interest on social media. As we would see, regardless of nationality, the citizens of the internet produce and create new culture-specific memes, but do not forget to use traditional templates, thus integrating their creations into the long line of Internet memes.

Keywords memes; political communication; social media; netizens; web 2.0

Rezumat (Meme politice pe rețelele de socializare)

Memele de pe internet au devenit cu siguranță elemente indispensabile ale spațiului online, cu influență deosebită asupra publicului. Memele nu mai sunt doar niște simple glume contemporane, ci au devenit factori importanți ai comunicării politice. Studiul analizează trei culturi politice diferite prin cele mai populare meme legate de persoanele politicienilor Donald Trump, Theresa May și Viorica Dăncilă, încercând în același timp să răspundă la întrebarea: de ce au suscitât cei trei politicieni un interes atât de mare pe rețelele de socializare.

Cuvinte cheie meme, comunicare politică, social media, comunitate online, web 2.0

Az internetes mémek megkerülhetetlen részesei lettek a politikai diskurzusnak, illetve a politikai részvételnek az online világban. Olyan kompakt, letisztult és érthető formátumú információként tekinthetünk a mémekre, amelyek segítségével bármely felhasználó véleményt nyilváníthat, és befolyásolhat másokat politikai nézeteik megváltoztatásában.

Tanulmányom egyik fő célja, hogy a legismertebb, legkedveltebb mémeket értelmezve megtudjam, milyen politikai témát akarnak megszólaltatni a felhasználók, mire világítanak rá ezek a mémek, a három különböző kultúrájú internetes

közösség mit és miért tart érdekesnek és elég viccesnek a megosztáshoz, milyen reakciókat váltanak ki ezek a mémek, és mitől lesznek népszerűek.

Általános nézet, hogy az internetes mémek olyan közeget biztosítanak, ahol lehetőség nyílik kifejezni politikai szimpátiánkat, elégedetlenségünket, támogatásunkat, szolidaritásunkat. Ezen felül a mémek igencsak hatékonyak a politika népszerűsítésében, hiszen általunk minden eddiginél több olyan emberhez eljutnak politikai témák, akik inkább kimaradtak a hasonló párbeszédemből, nem követték a médiában, nem találtak nekik tetsző formátumot a hasonló tartalmak fogyasztására azelőtt. Röviden: a mémek felkeltik az emberek érdeklődését a politika iránt a humor és sarkítás eszközeivel.

Vizuális történetmesélés

A vizualitás új korszakában a politikai szerepvállalás mellett a humor is új formákat ölt: az új formátumú tartalmak, a makromémek, videók, kollázsok terjesztése már nem annyira a küldés, a továbbítás vonalát követi; sokkal inkább a megosztásra került a hangsúly, így elérhetővé téve a tartalmakat a lehető legtöbb ember számára. Az internet korában a humor átalakult, lokális jellegéből kibújva globálissá vált, megdőlték a különböző tabutémák, erősebb az erőszak jelenléte, polgári szerepvállalássá nőtte ki magát. A vicces tartalmak napjainkban olyan csoportokhoz is eljutnak, amelyek előtte sosem érdeklődtek a politika iránt, és ezek a tartalmak egyértelműen egyfajta véleményformáló szerepet töltenek be.

A 2016-os amerikai elnökválasztás tükrében láthattuk, hogy temérdek politikai mém készült és terjedt különböző közösségi hálókön, általában egyáltalán nem titkolt céllal: befolyásolni a választók politikai nézeteit. Ezek a hadjáratok segítették elő a számtalan álhír, hoax keveredését a valós információkkal. A kampány során ezek az álhírek érezhetően változtattak az emberek döntéshozásán a két elnökjelölttel – Hillary Clinton és Donald Trump – kapcsolatban.¹

A közösségi oldalak különböző mértékű részvételt engednek meg az internetezőknél, ezért esett a választásom a Facebook és a Reddit weboldalakra a mémek kutatásával kapcsolatban. Ezek a platformok valamelyest eltérőek a megosztásokat, kommenteket illetően: míg Facebookon posztjaid, megosztásaid célja a minél több like és újramegosztás, illetve a téged követők inkább személyes információkat tudhatnak meg rólad, addig a Reddit upvote-downvote rendszerével teszi láthatóvá az internetezők számára az újabb és újabb posztokat. Vasiliki Plevriti fókuszcsoportját vizsgálva rájött, hogy a memkészítők számára az önkifejezés a legfontosabb, hogy alkotásukkal hatással lehetnek másokra, és az elsődleges cél a politika szatirizációja. A memetizáció által kifejezik önmagukat, közben a nagyobb memfogyasztó közösség tagjai számára is láthatóvá válnak, és így létrejön egyfajta hálózati individualizmus.²

A kutatás: szöveg és kép összefüggései

Kutatási módszerként a kvalitatív tartalomelemzést választottam, amely során remixelt képi mémeket a makromémek kategóriájából szöveg és kép össze-

függésében vizsgáltam. Az elsődleges kiválasztási szempont a like-ok (a Facebook esetében) és upvote-ok (Reddit) száma volt a kiválasztott csoportokban.

A dolgozatomban csak egy rövid kvantitatív értékelést készíték a like-ok és az oldalak követéseinek számáról, mert a vizsgált mémek nem egy platformról származnak, hanem szétszórva fellelhetők a világhálón, feldolgozhatatlan mennyiségük miatt pedig speciális web scraping szoftver hiányában lehetetlen lenne egy ilyen vizsgálat, és véleményem szerint nem is éri meg, hiszen egy rendkívül gyorsan formálódó, átalakuló műfajról van szó.

A kielemezett 50 mém kategorizálható politikai kultúra, a mém üzenete, kontextusa, retorikája, népszerűsége, illetve az általuk képviselt humor alapján.

Eddigi mémekről szóló elemzések megvizsgálták egyúttal azok forgalmát és fogadtatását is, ilyen például Jenkins 2013-as³ vagy Miltner 2011-es⁴ kutatása. Néhány rendszertani ötlet felmerült ugyan, de leginkább Dawkins eredeti jellemzőire korlátozódtak a mémek fogalmmeghatározása során, ilyen például Recuero 2007-es kutatása,⁵ amely arra összpontosít, hogy az üzenet hogyan terjed, de nem veszi figyelembe, hogy miért terjesztették az üzenetet.

Én a tartalmak humorforrását és kontextualizációját előtérbe helyezve a user-generated tartalmakat vizsgáló osztályozást preferáltam a közösségi médiában, amelyek politikai események és személyiségek megnyilvánulásait követően terjedtek az interneten.

Míg néhány politikai mém viccesen keretezett, addig mások halálosan komolyak, és súlyos közéleti problémákra irányítják a figyelmet. De tulajdonképpen ez is a legfőbb céljuk: részt venni normatív disputában, állást foglalni amellest, hogy a világnak milyennek kellene lennie és a túlzás erejével előadva a legjobb megoldást találni a problémákra.⁶

Shifman példáját követve, aki 2008-ban használta az amerikai elnökválasztás során terjedő politikai mémekre ezt a besorolást, az általam kiválasztott mémek egyik lehetséges osztályozása három nagyobb kategóriát követ:

- *meggyőző mémeknek* nevezem azokat a mémeket, amelyek stratégikusan a minél nagyobb és gyorsabb terjesztésre készültek, egy adott jelölt támogatását vagy ellenszenvét célozzák;
- *alulról szerveződő mémeket* leginkább az átlagember szemszögéből készítik, gyakran kötődik valamilyen szlogen, jelmondat hozzá, vagy hashtag, például #metoo, Make America Great Again;
- és végül a *bíráló, nyilvános vita mémek* pedig azok, amelyek konkrét szituációkból és eseményekből kiemelt képek, ahol a szereplő kifejezései, szófordulatai válnak nevetség tárgyává.

Mindemellett még öt különböző szempontból vizsgálom a mintát:

- *kontextus alapján* feloszthatók a mémek, hiszen lehetnek konkrét eseményhez, politikai eseményhez (pl. Brexit), valamint állandó tulajdonsághoz kapcsolódó tartalmak;

- *üzenet, funkció, jelentés alapján* a mémek lehetnek **pozitív**/támogató mémek, ahol például a politikus saját programját mutatja be; **negatív**/kritikus mémek, melyek célja a politikus támogatottságának csökkentése – utóbbi alkategóriákra bontható: személyes negatív tulajdonság alapján (buta, inkompetens) vagy etikai bíráló alapján (korrupt);
- *a mémek jellemzői alapján* előtérbe helyezhetjük a képi elemek szemiotikai vizsgálatát, tehát: mennyire manipuláltak, honnan származnak a képek, milyen más elemeket tartalmaznak, mennyire dominál a kép. A szöveges elemeket is vizsgálni kell, honnan ered a szöveg, illetve esetleg a szöveg már önmagában mém?
- *a humor forrása* fontos elem, egyes mémek a kép manipulálásából eredően viccesek, mások a szövegből eredő humort képviselik, de előfordul, hogy irodalmi, tévés, populáris kultúra intertextusai miatt viccesek – és ne feledkezzünk meg a szituációs komikumról sem, ahol gesztusok eltűzése a vicces;
- végezetül a mémek *népszerűségük, viralitásuk* alapján is osztályozhatók: like-, megosztás-, komment- és upvote-szám szerint;

A mémeket tartalomelemzéssel vizsgálom, hiszen így felfedhetjük a nemzetközi kommunikáció tulajdonságait, esetleges propagandaelemekre bukkanhatunk, beazonosíthatjuk a készítő egyén, csoport vagy intézmény valós szándékait.⁷

A kutatás tárgya a Donald Trumpról, Theresa Mayról és Vasilica Viorica Dăncilă-ről készült internetes mémek. Feltételezésem, miszerint a kiválasztott időintervallum – 2016–2019 – bővelkedni fog politikai mémekben, valamelyest beigazolódni látszott. Nem véletlenül, hiszen a 2016-os amerikai elnökválasztás sosem látott mémháborút indított, 2016-tól kezdődően Nagy-Britannia és a világ a Theresa May által elindított szélsőséges reakciókat kiváltó Brexit népszavazás nyomán szintén forradalmi mémgyártásba kezdett, illetve a romániai Vasilica Viorica Dăncilă ex-parlamenti képviselő, majd 2018-2019 közötti miniszterelnök inkompetenciája miatt a közösségi médiában rengeteg mém született.

A kiválasztott mémek forrása

Mémeket találni az interneten nem jelent senkinek különösebb kihívást. Az egyetlen nehezítő körülmény pontosan az online mémek sokasága, a milliányi találat közül kiválasztani azokat, amelyek valóban relevánsak számunkra.

A dolgozatom témájához hű mémeket a leggyakrabban használt oldalakról próbáltam keresni, ezért választottam a legnagyobb közösségi médiumot, a Facebook dedikált csoportjait és oldalait, illetve a részletes keresővel ellátott, specifikus subredditre felosztott Reddit-oldalakat. A Facebook aktív felhasználószáma a kutatás időpontjában 2.6 milliárd volt,⁸ a Reddit havi látogatószáma pedig 430 millió.⁹

A reddit.com tulajdonképpen sokmillió *subreddit*-ből áll, ezek különálló fórumokként működnek. Subredditek lehetnek teljesen általános témájúak, így az ott szereplő tartalmak is hasonlóan általánosak, például *r/videos*, *r/funny*, ahol széleskörű tartalom kerül megosztásra, és ellenkezőleg, különösen specifikus subok is létrejöttek. A felhasználók anonimek, bárki posztolhat egy e-mail cím megadása után.

Azt gondolom, hogy a Reddit a leghasznosabb mémkereső, főleg, ha elsősorban politikai mémek után kutatunk, hiszen a dedikált subredditek lényegesen leegyszerűsítik a találatokat, kategóriákat. Már maga a subredditek száma nagyon bőséges, és általános, globális politikától kezdve a rendkívül specifikus politikai hovatartozással kapcsolatos fórumokig terjed.

Mivel a kutatásom célja, hogy politikai mémeket elemezzek, és következtetést vonjak le belőlük, általános és országspecifikus *sub*okat kerestem föl. Általánosakat, hiszen ott található a legtöbb upvote-tal rendelkező mémbázis, valamint értelemszerűen a mémeken szereplő politikusok közelebbi környezetéről szóló subokat, pl. *r/Romania*, hiszen Dăncilă leginkább ezt a réteget mozgósítja.

A Reddit sajátossága, hogy bár a tartalom itt éri el a hozzászólásai és upvote-jai számát, a posztok nagy része tulajdonképpen máshonnan származik. Hiperlinkek más közösségi oldalakhoz, Twitter-posztok, Facebook-posztok kerülnek itt megosztásra.

Hasonló módon jártam el a Facebook-közösségek felkutatása során is, a három politikus nevére keresést indítva, a *meme/memes* szóval kiegészített csoportokat választottam ki. A fellelhető mémek száma a három személy esetében nagyban különbözik: Románia volt miniszterelnökéről például jelentősen kevesebb mém készült, mint az Amerikai Egyesült Államok elnökéről, Donald J. Trumpról. A legszembetűnőbb különbség viszont Theresa May esetében merült fel. Mint a mintám számaiból is látható, elég kevés mém készült a volt brit miniszterelnök személyéhez köthetően, de annál több a Brexit témájáról.

A mémek szelekciója népszerűség (like, komment, reakció) és követőszám, illetve adott csoport tagszámai alapján történt, és konkrét tipológia alapján kerültek be a mintába. Minden beválogatott mémnek tartalmaznia kellett képet, két kivétel akadt, ahol csupán szöveges mémről beszélhetünk, de az Donald Trump sajtósági kommunikációs módszerei miatt történhetett. Minthogy két különböző platformon vizsgáltam a legkedveltebb tartalmakat, egyenetlenségek figyelhetők meg a mémek és a mémek forrásai között: sokkal több *subreddit* foglalkozik Trumppal, mint például Vasilica Dăncilă-vel vagy Theresa May-jel összesen.

A szakirodalom alapján kialakított rendszerezést nem találtam kielégítőnek, ezért felállítottam egy saját kategorizációs lehetőséget. Ez alapján a mémeket két nagyobb csoportra osztottam:

I. Tartalmi szempontból elemzendő mémek:

- a. Infantilizáló mémek, eseményekhez kapcsolódó mémek
- b. Önmagánakellentmondó, helytelen nyelvhasználatból, szójátékokból eredő mémek

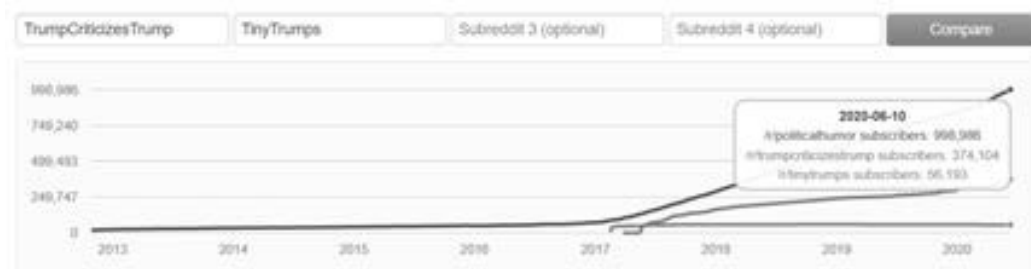
- c. Foglalkozást kfigurázó mémek
- d. Történelmi alakokra való hivatkozásból eredő humor
- e. Intertextusokból eredő humor
- f. Külső attribútumokból adódó humor a mémekben

II. *Hagyományos, nemzetközi sablonmémek (template)* – ide tartoznak azok a mémek, amelyeket a legnépszerűbb, az interneten leggyakrabban felhasznált sablonok alapján készítettek; leggyorsabban terjednek, és a mémgenerátor weboldalak segítségével a legegyszerűbbek is elkészíteni.

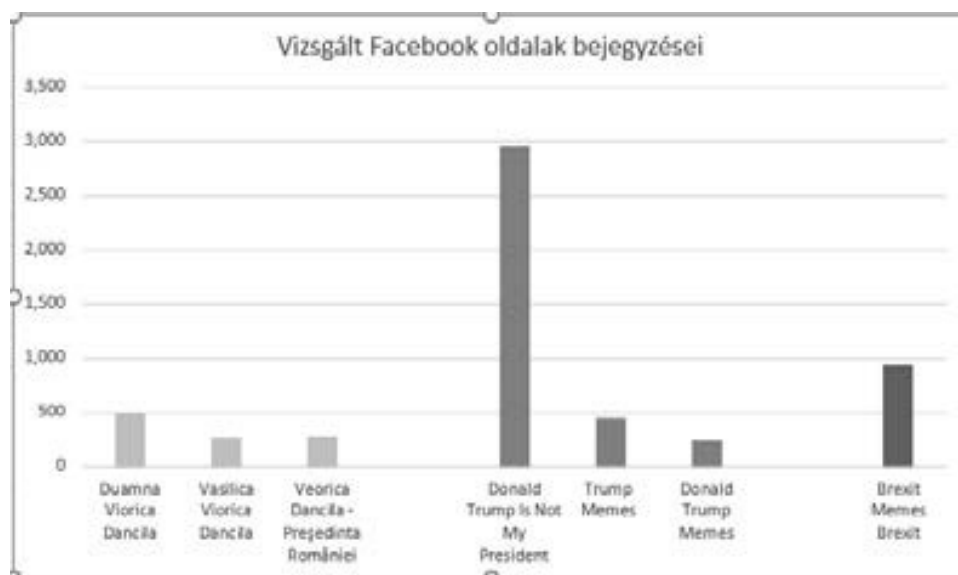
Bár az elemzés főleg a saját kategorizáció alapján történt, a mémek értelmezéséhez összetettebb kifejtésre volt szükség. Feloszthatóvá vált az 50 mém **formai szempontból** három, különálló csoportba: *csak kép alapú, csak szöveges, illetve vegyes mémekre*; valamint tartalmi szempontból, a **humor forrása alapján** *nemi szerepek eltúlzásán alapuló humor, politikai szerepvállalás kigúnyolásán alapuló humor, nyelvi megnyilvánulás/szójáték miatti szatíra, személyes negatív tulajdonságból származó komikum és etikai bírálat* alapú humorra fókuszolva.

A vizsgált platformok, kvantitatív értékelés

<https://redditmetrics.com>

Az elemzett subredditek népszerűsége a következő ábrán hasonlítható össze:

A kiválasztott mémek nagy hányada különböző Facebook-oldalokról származik, különösen, ami a román miniszterelnököt illeti. A posztok számát tekintve az ő dedikált oldalain van szám szerint a legkevesebb bejegyzés, de Vasilica-Viorica Dăncilă-ről szinte csak itt osztanak meg mémeket.

Bár a második legtöbb bejegyzéssel a Brexit Memes Brexit rendelkezik, pontosan 940-nel, a nagy többség nem Theresa May-t használja a mémek alapjául. A mintában ebből a csoportból csupán egy mém felelt meg a kritériumoknak, a többi ábra subredditokról származik.

Érthető módon a legtevékenyebb közösségek és legbőségesebb mémeket gyártó/megosztó csoportok a Donald Trumpot kritizálók. Ez többek között a népességbeli óriási különbségekből adódik, de a rengeteg interkulturális utalásból is. Az amerikai elnök a legaktívabb a közösségi médiában, ő alakítja imázsát a lehető legbotrányosabban.

Az ábrán látható, hogy a román és brit felhasználók szöges ellentétben állnak egymással a platformok használatának tekintetében. Bár mindhárom politikus kritikusai jelen vannak mindkét vizsgált közösségi oldalon, Theresa May amúgy is limitált számú dedikált mémje (11) egy kivételével különböző subredditokról származik, illetve Dăncilă döntő többségű mémje 3 Facebook-csoportból. A Trumpot gúnyoló mémek majdnem azonos mértékben terjednek a két felületen.

A mémek kvalitatív vizsgálata

A kiválasztott tartalmak jó elkülöníthetőek a rajtuk szereplő humor forrása alapján, a képi világ bemutatása alapján, az üzenet és szövegkörnyezet alapján.

Az amerikai elnököt érő kritikák többsége a politikai hozzá-nem-értést, az intellektusa hiányát bírálják. Sok esetben a Vasilica-Viorica Dăncilă-ről szóló mémek is ezt ábrázolják. Theresa May-ről ritkán közölnek gyermekes mémeket.

I. Tartalmi szempontból elemezhető mémek

a. Infantilizáló mémek, intellektus hiányából fakadó és eseményekhez kapcsolódó mémek

A politikusokat, munkájuk természetéből eredően, gyakran kapják lenycevégre a sajtó munkatársai nemcsak önmagukban, hanem más nagyhatalmi szereplőkkel is. Szerepüket ilyen esetekben túlzóan eltörpítik, infantilis viselkedésüket a mémek készítői előtérbe helyezik. Negatív mémek ezek, hiszen céljuk a politikusok támogatottságának csökkentése, személyes negatív tulajdonságuk alapján kritizálják őket.

Ezek a mémek kontextus alapján egyértelműen mind konkrét eseményekhez köthetőek. Nem történik ez másképp az itt látható ábrákon sem, ahol először az elnöki székben előtte helyet foglaló Barack Obamával beszélget rögtön megválasztása után. A mém készítője egy történelmi pillanatot változtatott banálissá, hiszen hagyományosan ez az a beszélgetés, ahol a leköszönő elnök megfogalmazza jótanácsait, és ceremoniális beszélgetésük után elkezdődik a hivatalba léptetés folyamata. A képen viszont egy kisgyerek méretű, komolyan egy percig sem vehető, lábát lógató Trumpot látunk, aki a nagy és tapasztalt Obamára figyel. Mellette Vladimir Putyin orosz elnökkel fog kezet, az *r/TinyTrump*s mém címe: *Putin meets his biggest tiny fan* (Putyin találkozik a legnagyobb picit rajongójával). Már a cím is sokat sejtet, háttérinformációval rendelkezve azonban még több értelmet nyer. Trump győzelmét rengeteg szál fűzi az orosz befolyáshoz a 2016-os elnökválasztási kampányban. Az orosz–amerikai kapcsolatokat előtte egy amerikai elnök sem ápolta ennyire szenvedélyesen, sőt.

b. Önmagának ellentmondó, helytelen nyelvhasználatból, szójátékokból eredő mémek

Ebbe a kategóriába tartozik a Trump mémek nagy százaléka, hiszen a Twitteren oly aktív elnök és csapata már a kampánykommunikációjukat is erre építette fel, részben csodafegyverként tekintettek rá. Ez valamelyest a

visszájára fordult, hiszen rengeteg baki került a mindennapos gyors és rövid üzenetek közé.

Az ábrán látható kollázsolt mém szemiotikai szempontból komplex mémnek mondható. A mém önmagában nem túlságosan manipulált, az intertextus alapja, hogy egy televíziós kvízműsor kereteibe helyezik az amerikai elnök reakcióit. A humor már abból is eredhetne, hogy az elnök egy ilyen egyszerű feladatot nem képes elvégezni (intellektuális képességei hiányában), de a sajtóságosan intenzív reakciója új szintre emeli a szatírárt. A különösen rasszista nézeteket valló republikánus kendőzetlenül vállalja médiaszereplései során, hogy megszabadítaná az országot a kívülállóktól, elfogná az AEÁ-ba tartó mexikói bevándorlókat. A mémben is ezt kiáltja, pedig a megoldás egyszerű: pelikánokat nézni. A nemtetszést kifejező portré emeli a mém humorszintjét.

c. Foglalkozást kifigurázó mémek

A romániai exminiszterelnököt érő kritika nagy része a gyors politikai hatalomszerzés problematikájából indult ki. A sajtó gyakran felemlíti, hogy Teleorman megye egy kis zugából származik, és mai napig a túlnyomórészt mezőgazdasággal foglalkozó térséggel azonosítják. A fent bemutatott mémeken Viorica Dăncilă arcképe közönséges, tanyasi asszonyok helyére van beszerkesztve, lefokozó, politikai tisztségéhez nem méltó feladatok elvégzése közben ábrázolják. A humor forrása legtöbb esetben az arckép manipulálásából ered.

d. Történelmi alakokra való hivatkozásból eredő humor

Az ábrán a Viorica Dăncilă–Elena Ceaușescu összehasonlítás egyik ékes példáját láthatjuk. A mém készítője nem szánt szöveget a mémhez, hiszen a kép önmagában nagyon erős denotatív és konnotatív jelentésekkel is bír. A Ceaușescu-házaspárt Liviu Dragnea és Viorica Dăncilă arcával helyettesítette, arra utalva, hogy az azóta börtönbüntetését töltő Dragnea, a PSD valamikori elnöke Dăncilă-t, a buta parasztasszonyt felmagasztalta, és előkelő tisztséggel látta el, akárcsak a volt Szocialista Románia diktátor feleségét, Elenát egyetemi kitüntetésekkel, illetve a pártban elfoglalt magas ranggal. Ebből is látszik, hogy a román politikai humor előszeretettel merít az előző rendszer eseményeiből, úgynevezett traumáiból, illetve hogy a személyi kultusz megfékezését szeretné a túlzás eszközével bemutatni a mém készítője.

e. Intertextusokból eredő humor

Az internetes mémek a remixelés által, a különböző műfajok keveredéséből adódóan válnak viccessé. A következő mémek a popkultúrából merített, irodalmi, zenei, filmes intertextusok tekintetében elemzendők.

- *irodalmi vonatkozás:*

Gyakran disztópiaként utalnak Trump mandátumára, ezt ábrázolja a fenti mém is. Orwell 1984 c. regényéből idéz a mém készítője, majd a passzust összehasonlítja Trump egyik gondolatával. Az elnök azt kéri szavazóitól, és tulajdonképpen az AEÁ polgáraitól, hogy gondolataikat, véleményüket félretéve vak hittel forduljanak hozzá, őt kövessék – a regényből idézett mondat is az elnyomó Párt utasítását tartalmazza, ugyanezzel a jelentéssel. A kép és szöveg összesimul az illusztráción, hiszen egy televíziós hírműsor adásában látjuk, ahol az EU-t kritizálja az elnök, viszont a tőle idézett gondolat szöges ellentétben áll vele. A negatív mém komikumának forrása tehát a kép és szöveg kapcsolata, a megjelenő axióma.

- *filmes vonatkozás:*

A mémek „alapanyagául” gyakran szolgálnak filmes utalások. May lemondása után a tartalomgyártók a legkézenfekvőbb, legismertebb filmek után néztek és választottak ki megfelelő részleteket. A mém felépítése: adott a népszerű film (*A csillagok háborúja*), amelynek egyik karakterét behelyettesítik a politikus arcával. A manószerű karakter, Yoda, az úrlény ikonikus mondatait is hozzátársítják az arcához, frappánsan, témába illően. A mém denotatív és konnotatív módon is elemzendő, a távozó politikust manószerű, előnytelen pozícióban megjelenítve beszélgetik a kudarcokról.

- *zenei vonatkozás:*

A román mémoldalak többsége előnyben részesíti a román nyelvű mémeket. A zenei szubkultúrák követői pedig saját mémeket és mémsablonokat is készítenek: a Romániában oly népszerű manele/manea, a népzenei alapú populáris zenei műfaj két meghatározó alakja közé photoshopolták be Viorica Dăncilă arcképét. Ahhoz, hogy a mém komikuma érthető legyen, a vizsgálónak értenie kell románul, és ismernie kell a képen szereplő alakokat, tehát ez a többszörösen remixelt kép csupán a zenei intertextualitás ismeretében vicces. A politikus lejáratását célozza a szerző.

- *kortárs kultúra, aktuálpolitikai vonatkozás:*

Romániában 2019-ben a Viorica Dăncilă vezetett kormány az anyagi csőd szélére vezette az országot. Ezt a fontos mozzanatot kívánták a mémkészítők megragadni, akiknek valamivel több digitális kompetenciára volt szükségük a szerkesztéshez, hiszen a Román Nemzeti Bank által kiadott 1 lejes bankó átalakítására vállalkoztak, és a miniszterelnök asszony arcképével 0 lejessé változtatták azt. A humor forrása tehát a szerkesztésen alapul.

A group of school children visit
the lizard enclosure at London zoo
(2017, colourised)

f. Külső attribútumokból adódó humor a mémekben

A bemutatott politikusokat gyakran bírálják viselkedésükön kívül megjelenésük, külsejük miatt a közösségi média felületein.

Theresa May a hideg brit politikus szerepében ismert a világ minden táján, Margaret Thatcher után a második női miniszterelnök volt az Egyesült Királyság történetében. A képen kerítésen át találkozik gyerekekkel, ezt kommentálja a felirat: *Iskolások látogatták meg a gyíkrészleget a Londoni Állatkertben.* A ridegség és a hüllők párhuzama által a kép és szöveg együtt éri el a humor megfelelő szintjét.

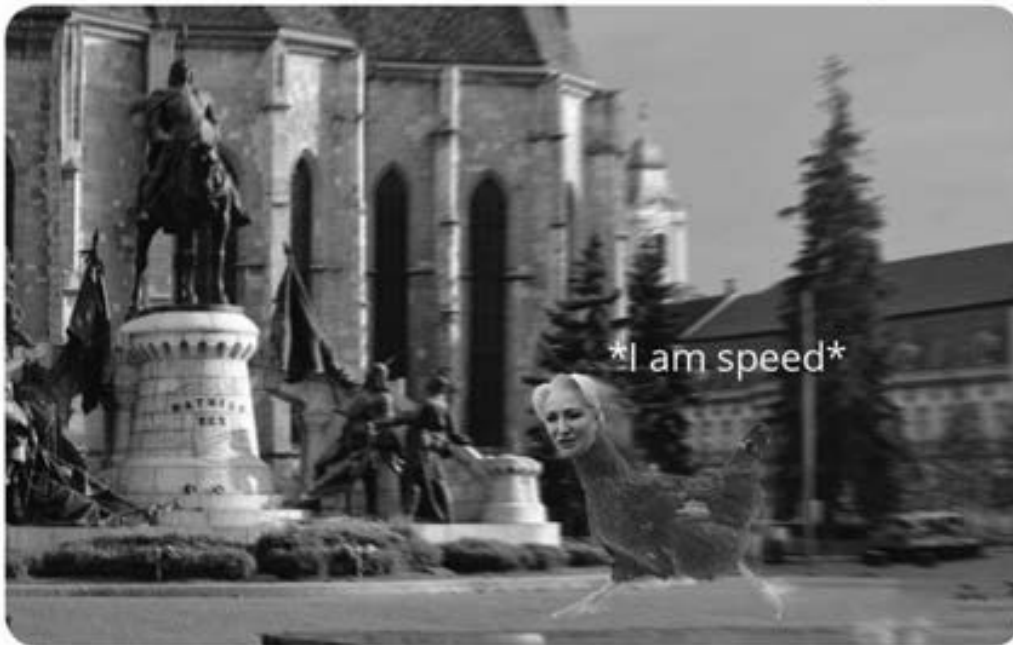

II. Hagományos sablonmémek (template).

1. Tipikus makromémek

A leggyorsabban terjedő és egyben legegyszerűbben elkészíthető mémek a makro-mémek. Nincs másra szükség csak egy képre, általában portréra és egy frappáns, lehetőleg vicces szövegre. Gyors megoszthatósága tette annyira népszerűvé ezt a formátumot, az itt feltüntetett mém is jól ábrázolja ezt. A képen a lexikális és vizuális ingerek összessége adja a komikumot. A szereplő „szájába adják” a kitalált szöveget, így véglegesítve a bíráló mémet: a román miniszterelnök intellektusát kérdőjelezi meg. Viorica Dăncilă IQ-tesztje negatív lett, és hálát is ad érte.

Vizita fulger a lui Dăncilă la Cluj

Az I am speed mém

Amint azt az előző kategorizációban is említettem, Viorica Dăncilă-t előszeretettel mutatják a buta parasztasszony szerepében, ezt „fejlesztette tovább” a mém készítője. A miniszterelnök villámlátogatását Kolozsváron használták fel a mém készítéséhez, így újraértelmezve egy világszinten ismert mémformátumot.

2. Doge-mém

A sablon sajátossága, hogy a kutya képe mellé nyelvtanilag helytelen, túlzó comic sans betűtípussal írt kommentárok kerülnek a képre, cinikus hangnemben. A fent látható példán Theresa vezetői képességét kérdőjelezzik meg, a *hű, de erős, wow, nagy stabilitás, nagyon vezetés* kommentekkel. A humor lényegét a hiperbolikus állítás tagadás és a szituációs komédia (előnytelen fénykép a politikusról) összhangja adja.

3. Disney-kislány template

Ez a csupán a kép szerkesztéséből adódó mém nem kíván mást elérni, mint a miniszterelnök kigúnyolását és kiparodizálását. Az arc behelyettesítése

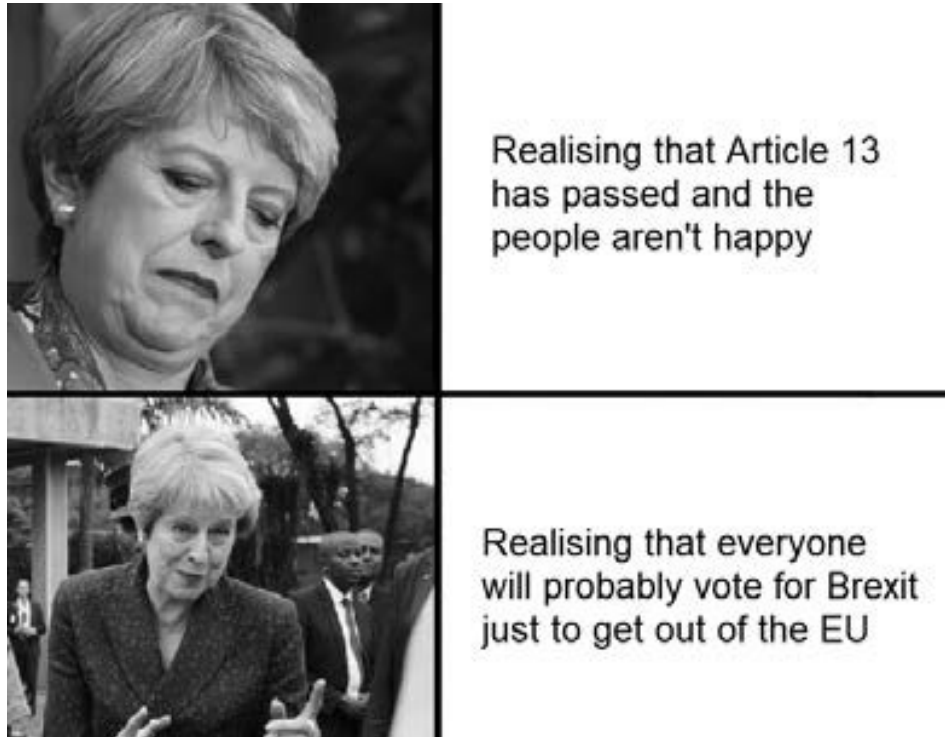
a deperszonalizáció legáltalánosabb módszere, a tény, hogy egy összezavarodott gyerek képét photoshopolták be, ismét csak az infantilizáció célját szolgálja, így válik alulról szerveződő memmé.

**Theresa May: “we will leave the EU
in a smooth and orderly way”
The UK leaving the EU:**

4. A *Dancing Theresa May* vagy *Maybot* mém

A mémformátum forrása egy jótékonysági est, ahol May dél-afrikai gyerekekkel együtt táncol. Jelen esetben azért vált ennyire népszerűvé a mém, mert a kép szerkesztés nélkül is megállja helyét, May az Egyesült Királyságot képviseli, a hozzáadott szöveg pedig tőle idéz. Az idézet azt ígéri, hogy simán kilépnek az EU-ból, de amint azt már tudjuk, ez nem így sikerült, ide-oda táncolva, rögzös úton jutottak el a Brexitig.

5. Reakciómémek

A reakciómémek legsikeresebb és legnépszerűbb mémek közé tartoznak. Theresa May esetében a reakciómémek közül a fent ábrázolt kettős panel-mém az egyik legnépszerűbb, és ez valószínűleg azzal magyarázható, hogy közel sem készül róla annyi mém, mint például Donald Trumpról. A mém felépítése egyszerű: kép és szöveg adja az összehatást. A mém komikuma, hogy a szerzői jogok kiterjesztéséről szóló 13-as cikkelyt elfogadták az EU-ban, és a mémekre is hatással lehet. Erre jelenik meg reakcióként, amint May kormányzásának köszönhetően a Brexit nyomán az EU törvényei nem lépnek majd hatályba. Az alulról szerveződő mém nem kíván ellenszenvet kiváltani.

Következtetések

Formai szempontból a mémek feloszthatók a következőképpen:

	Theresa May	Donald J. Trump	Vasilica-Viorica Dăncilă
Csak kép alapú mém	2	6	10
Csak szöveges mém	0	2	0
Vegyes mém	9	11	10

A fenti táblázat is tükrözi, hogy az amerikai elnök különös online kommunikációja mennyire jellegzetessé teszi az eddig bevett politikai kommunikációhoz szokott közhangulatot. A megosztó politikus kedvelt kommunikációs csatornája

a Twitter, az a platform, ahol gyorsan, rövid nyilatkozatokat, gondolatokat oszt meg, és ezek ugyanilyen gyorsan nagy port is kavarnak. A témérdek tartalom közt gyakori a hiba, és amint a mintába bekerülő két szöveges mém is mutatja, könnyen felhasználható Trump ellen.

A mémkészítők legkedveltebb mémformátuma, amint az összesítésből is látszik, a vegyes mémek, vagyis a szöveget és képet is tartalmazó sablonokra szerkesztett mémek. Ez nem véletlen, hiszen így a két impulzus erejével hat a kritika, a szatíra.

A humor forrása alapján a mémek a következő csoportosításban értelmezhetők:

	Theresa May	Donald J. Trump	Vasilica-Viorica Dăncilă
Nemi szerepek eltúlzása	1	1	6
Politikai szerepvállalás kigúnyolása	7	7	2
Szójáték, nyelvi hibákból eredő humor	0	3	2
Személyes negatív tulajdonság	1	2	5
Etikai bíráló	2	6	5

A legszembetűnőbb információ, amely kiolvasható a fenti táblázatból a román exminiszterelnökhöz kötődik. A Vasilica-Viorica Dăncilă-t érő kritika alig érinti politikai feladatait, megnyilvánulásait, ezzel szemben a személyes tulajdonságai, intellektuális képességei hiánya, illetve vélt hiánya annál inkább megmozgatta a román mémkészítők fantáziáját. A buta parasztasszony szerepe platformtól függetlenül ragadt rá a politikusra, ezt árnyalták, és vonták össze népművészeti és popkulturális gúnnyal. A korrupció megjelenítése mint etikai bíráló Trump és Vasilica-Viorica Dăncilă esetében is felmerült, az infantilis viselkedéssel vádolt politikusok legnagyobb kritikája, hogy kötelességüket nem tartják be, oda nem illő modoruk miatt lejáratják az egész országot. Trump esetében ez erőteljesebb, kiterjedtebb, Dăncilă pedig belföldi lejáratás áldozata leginkább.

Theresa May a kutatás úgynevezett *kakuktktojásaként* szerepel, hiszen a legkevesebb oldal és csatorna foglalkozik az ő munkásságával, valamint azok, amelyek foglalkoznak vele sem föltétlenül a személyét minősítik, hanem politikai bakijait veszik górcső alá. Az Egyesült Királyság második női miniszterelnökét Margaret Thatcher sikerei után nagy ováció fogadta, de nem felelt meg az elvárásoknak. A Brexit kirobbanása, a sikertelen, döntésképtelen politikus képét elmélyítette a köztudatban. Valamelyest a brit sajtó és médiafogyasztók hozzáállását, illetve a néplelkületet is tükrözi, hogy a konzervatív párti May-t legtöbbször csak politikusok között ábrázolják, a magánélete, személye nem kerül a legbotránysabb összetűzésekbe. (Bár vegyük figyelembe, hogy Trump imázsát alaptól így építették föl, a balkáni média és közösségi média pedig szintén a botránnyokból táplálkozik.)

A kutatás következtetéseként az vonható le, hogy a közösségi média és a benne keringő számos politikai mém nem egyszerűen meghatározó szerepet játszik

a netezők véleményformálásában, hanem egyenesen fegyverként felhasználható a választópolgárok döntéshozatalának befolyásolására. A vizsgált időszakban robbanásszerű növekedésnek indult a politikai mémek száma, de jellemzően a nyugati, azon belül is az amerikai választásokra voltak a legnagyobb hatással. A kiválasztott politikusok révén jól szemléltető a mémek ereje, továbbá a három politikai kultúra közti különbség is: a romániai oldalak a mémek elsődleges funkcióját, a szatirikus-anekdotikus feladatot látták el, és a böngészők általában azt tartották a legnépszerűbbnek, ha nevetség tárgyává teheték Vasilica-Viorica Dăncilă-t. Az Amerikai Egyesült Államok elnökéről azok a mémek lettek a legvirálisabbak, amelyekre nyílt támadások és kritikák fogalmazódtak meg, tehát nem volt elegendő, hogy egy mém *csak* vicces legyen. A harmadik aktor, Theresa May kritikusi platformtól függetlenül politikai cselekedeteit támadták csupán, ezzel ő egy harmadik kategóriába sorolható. A brit miniszterelnök hibáit ugyanúgy felnagyították, mint az előző két politikusét, így igyekezve felhívni a figyelmet a politikai inkompetenciájára, de személyes kvalitásai nem kerültek olyan nagy mértékben előtérbe, mint az előző két politikus esetében. A vizsgált közösségi médiumok, a Facebook és Reddit nem arányosan tartalmaztak politikai mémeket, a romániai internetezők több csoportot hoztak létre az előbbin, Redditen csupán egyetlen subreddit tartalmazott politikai mémeket a miniszterelnökről. Ezzel szemben Theresa May-t ábrázoló, őt bíráló mémek szinte csak az r/PoliticalHumor subredditen szerepelnek, Facebookon alig. Az amerikai elnökről készített mémek ugyan mindkét felületen nagy számban jelen vannak, a Reddit nagyobb teret enged az új mémek terjedésének, megosztásának. Végül, de nem utolsósorban elmondható, hogy a három merőben más politikai kultúra valahol mégis találkozik: nemzetiségtől függetlenül az internet polgárai készítenek, megosztanak, like-olnak mémeket, a humorra egyfajta univerzális igényként is lehet tekinteni.

Bibliográfia:

- Bene M. (2019). *Virális politika: politikaikommunikáció a facebookon*. Budapest, Corvinus Egyetem.
- Berelson, B. (1952). *Content analysis in communication research*. New York, NY, US, Free Press.
- Bovet, A. és Makse, H. A. (2019). *Influence of fake news in Twitter during the 2016 US presidential election*. Nature Communications, 10. évf., 7. sz.
- Jenkins, H., Ford, S. és Green, J. (2013). *Spreadable media: Creating value and meaning in a networked culture*. New York, New York University Press.
- Lainesk, L. (2016). *Laughing across borders: Intertextuality of internet memes*, Estonian Literary Museum.
- Miltner, K. (2011). *SRSly phenomenal: An investigation into the appeal of LOLcats*. Master's dissertation, London School of Economics.

Plevriti, V. (2013). *Satirical User-Generated Memes as an Effective Source of Political Criticism, Extending Debate and Enhancing Civic Engagement*. Centre for Cultural Policy Studies, The University of Warwick.

Recuero, R. (2007). *Memes em weblogs: Proposta de uma taxonomia [Memes in weblogs: proposition of a taxonomy]*. Revista Famecos, 14. évf., 32. sz. URL: <http://revistaseletronicas.pucrs.br/ojs/index.php/revistafamecos/article/view/3411>

Shifman, L. (2014). Defining Internet memes. In uő.: *Memes in Digital Culture*. Cambridge, MIT Press.

Shifman, L. (2014). *The Cultural Logic of Photo-Based Meme Genres*. Journal of Visual Culture, 13. évf., 3. sz.

Shifman, L. (2013). *Memes in a digital culture*. Cambridge, Mass.

Shifman, L. (2013). *Memes in a Digital World: Reconciling with a Conceptual Troublemaker*. Journal of Computer-Mediated Communication, 18. évf., 3. sz.

Stokes, J. (2008). *A média és kultúrákutatók gyakorlata*. Gondolat Kiadó, PTE Komm. és Médiatud. Tanszék, Bp.–Pécs.

Internetes források

<https://knowyourmeme.com/memes/doge> [2020. 06. 01.]

https://redditmetrics.com/r/PoliticalHumor#compare=TrumpCriticizesTrump+TinyTrumps_ [2020. 06. 09.]

<https://www.statista.com/statistics/264810/number-of-monthly-active-facebook-users-worldwide/> [2020. 05. 31.]

<https://www.statista.com/topics/5672/reddit/> [2020. 05. 31.]

Jegyzetek:

1 Bovet, A. és Makse, H. A. (2019). *Influence of fake news in Twitter during the 2016 US presidential election*. Nature Communications, 10. évf., 7. sz.

2 Plevriti, V. (2013). *Satirical User-Generated Memes as an Effective Source of Political Criticism, Extending Debate and Enhancing Civic Engagement*. Centre for Cultural Policy Studies, The University of Warwick, 19–21.

3 Jenkins, H., Ford, S. és Green, J. (2013). *Spreadable media: Creating value and meaning in a networked culture*. New York, New York University Press.

4 Miltner, K. (2011). *SRSly phenomenal: An investigation into the appeal of LOLcats*. Master's dissertation, London School of Economics. 2011.

5 Recuero, R. (2007). *Memes em weblogs: Proposta de uma taxonomia [Memes in weblogs: proposition of a taxonomy]*. Revista Famecos, 14. évf., 32. sz. URL: <http://revistaseletronicas.pucrs.br/ojs/index.php/revistafamecos/article/view/3411>

6 Shifman, L. (2013). *Memes in a digital culture*, Cambridge, Mass. 2013.

7 Berelson, B. (1952). *Content analysis in communication research*. New York, NY, US, Free Press, 64.

8 <https://www.statista.com/statistics/264810/number-of-monthly-active-facebook-users-worldwide/> 2020.05.31

9 <https://www.statista.com/topics/5672/reddit/>